

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Tasviriy san’at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash: amaliy tavsiyalar

Abdurahmonova Dildora Nizomjon qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash bo‘yicha amaliy tavsiyalar keltiriladi. Tadqiqot davomida o‘quvchilarda rang va shakl uyg‘unligini shakllantirish, vizual tafakkur va ijodiy salohiyatni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, amaliy mashg‘ulotlar, interaktiv metodlar va innovatsion usullar orqali darslarni samarali tashkil etish va o‘quvchilarning san’atga bo‘lgan qiziqishini oshirishning ahamiyati ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, rang, kompozitsiya, amaliy tavsiyalar, vizual tafakkur, ijodiy faoliyat

Tasviriy san’at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash o‘quvchilarning vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy qobiliyatini oshirishning asosiy vositalaridan biridir. Rang va kompozitsiya elementlarini uyg‘unlashtirish o‘quvchilarga san’at asarini yaratishda muvozanatni saqlash, estetik qarorlar qabul qilish va ijodiy ifodani rivojlantirish imkonini beradi.

Amaliy mashg‘ulotlar davomida o‘quvchilar ranglar orasidagi nisbatlarni aniqlash, shakllarni joylashtirish va kompozitsion markazni belgilash kabi ko‘nikmalarni o‘rganadilar. Shu bilan birga, interaktiv va innovatsion metodlar darslarni qiziqarli va samarali qiladi, o‘quvchilarni faollikka rag‘batlantiradi va ularning ijodiy qarorlarini rivojlantiradi. Pedagogik jarayonda o‘qituvchining roli, metodik rejalashtirish va materiallar bilan ta’minlanganlik mashg‘ulotlarning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tasviriy san’at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash o‘quvchilarning vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Rang va kompozitsiya elementlarini uyg‘unlashtirish orqali o‘quvchilar san’at asarini yaratishda muvozanatni saqlash, estetik qarorlar qabul qilish va ijodiy ifodani rivojlantirish ko‘nikmalarini shakllantiradilar. Shu nuqtai nazardan, amaliy mashg‘ulotlar va metodik yondashuvlar o‘quvchilarning rang va kompozitsiya bilan ishlash qobiliyatini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Amaliy mashg‘ulotlar o‘quvchilarga nazariy bilimlarni amalda qo‘llash imkonini yaratadi. Masalan, rang palitralari bilan ishlash, turli ranglar kombinatsiyalarini tajriba

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

qilish, shakllar va kompozitsion markazni belgilash mashg'ulotlari o'quvchilarda vizual muvozanat va estetik uyg'unlikni tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, muammaviy vazifalar orqali o'quvchilar ranglar va shakllar bilan ishlashda ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydilar. Masalan, "Ushbu rang kombinatsiyasida qanday tuyg'ular uyg'unlashadi?" yoki "Shakllarni joylashtirish orqali kompozitsion markazni qanday yaratish mumkin?" kabi savollar o'quvchilarni ijodiy tafakkurga jalb qiladi.

Mashg'ulotlarni rejalashtirishda o'quvchilarning boshlang'ich tayyorgarligi, materiallar bilan tanishligi va rang va kompozitsiya asoslarini tushunish darajasi hisobga olinadi. Boshlang'ich darslarda oddiy geometrik shakllar va asosiy ranglar bilan mashg'ulotlar olib boriladi, keyinchalik murakkabroq kompozitsion loyihalarga o'tiladi. Bu progressiv yondashuv mashg'ulotlarning samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga o'z ijodiy qarorlarini mustaqil qabul qilish imkonini yaratadi.

Rang va kompozitsiya bilan ishlashda bir nechta samarali metodlar mavjud. Masalan, eksperimentlar orqali rang uyg'unligini o'rganish, mini-loyihalar yordamida shakllar va ranglarni joylashtirish, guruh ishlarida rang va kompozitsion uyg'unlikni muhokama qilish va tahlil qilish. Shu bilan birga, o'qituvchilar mashg'ulotlarni interaktiv qilish uchun raqamli vositalardan, vizual taqdimotlardan va grafik dasturlardan foydalanishlari mumkin. Bu o'quvchilarda rang va kompozitsiya bilan ishlash qobiliyatini kengaytiradi va tajribaviy yondashuvni mustahkamlaydi.

Amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi pedagogik sharoitlarga ham bog'liq. O'quvchilarning yosh xususiyatlari, materiallarga erkin kirish, xatolar bilan ishlashga ruxsat va o'z fikrini erkin ifodalash mashg'ulot natijadorligini oshiradi. O'qituvchi esa faqat nazariy bilim beruvchi emas, balki mentor va yo'l-yo'riqchi sifatida faol bo'lishi lozim. U mashg'ulotlarni rejalashtiradi, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga oladi va rang va kompozitsiya bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha turli metodlardan foydalanadi.

Interaktiv metodlar, guruh va individual loyihalar, muammaviy vazifalar va raqamli vositalardan foydalanish rang va kompozitsiya bilan ishlashni samarali rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilar guruhlarga bo'linib, rang uyg'unligi va kompozitsion markazni yaratish bo'yicha loyihalar bajaradilar, yakuniy ishlarni muhokama qiladilar va tahlil qiladilar. Shu tarzda mashg'ulotlar o'quvchilarni faollikka rag'batlantiradi, ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi va san'atga qiziqishni oshiradi.

O'zbek sharoitida tasviriy san'at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash bo'yicha amaliy tavsiyalar yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shu sababli, metodik qo'llanmalar yaratish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va mashg'ulotlarni tizimli rejalashtirish zarur. Materiallar yetishmasligi, dars soatlari cheklanganligi va

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

baholashning standartizatsiyalashtirilmaganligi asosiy muammolar sifatida qayd etiladi.

Umuman olganda, tasviriy san'at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ijodiy tafakkurini rivojlantiradi va kelajakdagi tasviriy san'at mutaxassislari tayyorgarligini ta'minlaydi. Shu yondashuv mashg'ulotlarni interaktiv, qiziqarli va samarali qiladi, o'quvchilarning vizual va ijodiy qobiliyatlarini to'liq rivojlantirish imkonini yaratadi.

Tasviriy san'at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning vizual tafakkurini rivojlantirish va ijodiy salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarga nazariy bilimlarni amalda qo'llash, rang va shakl elementlarini uyg'unlashtirish, kompozitsion muvozanat va estetik uyg'unlikni tushunish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar, guruh loyihalari, muammaviy vazifalar va raqamli vositalardan foydalanish mashg'ulotlarni qiziqarli va samarali qiladi, o'quvchilarda ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Mashg'ulotlarning samaradorligi pedagogik sharoitlar, o'qituvchining malakasi va o'quvchilarning individual xususiyatlariga bog'liq. Materiallar bilan ta'minlanganlik, xatolar bilan ishlashga ruxsat va o'z fikrini erkin ifodalash mashg'ulotlarning natijadorligini oshiradi. Shu sababli, metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, interaktiv va innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda mashg'ulotlarni tizimli rejalashtirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, tasviriy san'at darslarida rang va kompozitsiya bilan ishlash o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ijodiy tafakkurini rivojlantiradi va kelajakdagi tasviriy san'at mutaxassislari tayyorgarligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – № 1. – C. 070035.

**O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Ўзбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – № B10. – С. 192-198.
7. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.
8. [The Art of Education University. Engaging Ways to Teach the Elements of Art](#)